

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-2-10>

УДК 332:316.334.2:334.012.74

JEL R11, R13, R23

М. П. Бутко, К. П. Коваль

Індикатори моніторингу модернізаційного стану регіональної системи надання соціальних послуг у децентралізаційних умовах

Сформовано систему індикаторів, що характеризує рівень модернізації сфери надання соціальних послуг. До неї увійшли такі групи показників: рівень модернізаційного стану економічної сфери, рівень модернізаційного стану демографічної складової та рівень модернізаційного стану сфери зайнятості. За визначеними індикаторами проаналізовано реальний стан основних показників, що впливають на процеси надання соціальних послуг. За результатами аналізу серед областей України виокремлено як регіони-лідери, так і проблемні регіони. Акцентовано увагу на найважливіших проблемних аспектах кожного з регіонів. Проведено узагальнюючий аналіз за всіма показниками всіх груп і виокремлено регіони з переважанням високих і вище середнього значень показників і з переважанням низьких і нижче середнього значень показників. Запропонована система індикаторів дозволяє провести оцінювання рівня модернізаційного стану процесів надання соціальних послуг, виокремити проблемні регіони для розроблення механізмів стимулювання їхнього розвитку.

Ключові слова: регіональна політика, модернізаційний стан, розвиток регіонів; соціальні послуги, демографічна складова регіонального розвитку, сфера зайнятості.

Постановка проблеми. Значення соціальної складової постійно зростає внаслідок того, що саме існування держави тісно пов'язане з тим, наскільки вона задовольняє потреби широких верств населення. Все частіше перед урядами різних країн постає потреба в модернізації соціальних моделей задля досягнення розумного, стійкого та всебічного розвитку як держави загалом, так і кожного її регіону окремо [1].

Проте ефективність державної регіональної політики, спрямованої на розв'язання соціальних проблем, забезпечення досягнення відповідного життєвого рівня населення тощо, безпосередньо залежить від всебічного врахування системної дії комплексу соціальних чинників, що його зумовлюють, і застосування повної та репрезентативної системи показників оцінювання цієї сфери на рівні економічного розвитку конкретної території. Все це актуалізує потребу формування системи індикаторів для оцінювання реального стану сфери надання соціальних послуг і розроблення механізмів стимулювання проблемних аспектів на рівні регіонів.

Аналіз останніх досліджень. Висвітлення соціальних проблем, теоретичні аспекти, практичні питання розроблення та реалізації соціальної політики розкрито в публікаціях таких провідних вітчизняних учених, як В. М. Гець, М. І. Долішній, Е. М. Лібанова, О. В. Макарова, П. І. Шевчук, А. М. Ревко, К. Е. Руженський, І. З. Сторонянська, Г. П. Плисенко, Л. М. Черненко, С. Л. Шульц, Л. Г. Чернюк та ін.

Дослідженню особливостей функціонування моделей надання соціальних послуг і шляхів підвищення їхньої ефективності присвячено багато праць і закордонних – В. Стейнер, А. Генова, Дж. Боноллі, М. Пауел, Т. Бурхардт та ін. – науковців.

Метою статті є формування системи індикаторів, що характеризують рівень модернізації сфери надання соціальних послуг, що впливають на процеси сталого розвитку.

© М. П. Бутко, К. П. Коваль 2021.

Основні результати дослідження. Протягом останніх десятиліть світ стикається із цілою низкою фундаментальних проблем, як-от демографічні зміни, низькі темпи економічного зростання, міграція, збройні конфлікти тощо. Швидкі зміни моделей зайнятості, нестабільність доходів, відсутність гідної праці – все це чинить значний тиск на системи соціального захисту населення та може стати викликом подальшому соціально-економічному зростанню в багатьох країнах.

Задля досягнення таких основних цілей, як соціальна, економічна та територіальна згуртованість, висока зайнятість, соціальна інтеграція та економічне зростання, постає питання модернізації сфери надання соціальних послуг для кращого реагування на мінливі потреби, соціальні виклики (наприклад старіння населення) та обмеження у фінансуванні [2].

На сучасному етапі розвитку українського суспільства, коли реформування системи надання соціальних послуг на місцевому рівні тісно пов'язане із забезпеченням послідовної децентралізації, важливим є дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку основних показників, що характеризують потенціал розвитку регіонів.

Розглядаючи рівень модернізації сфери надання соціальних послуг (РМСП), проаналізуємо три групи показників у розрізі регіонів України: рівень модернізаційного стану економічної сфери (РЕС) (1 група), рівень модернізаційного стану демографічної складової (РДС) (2 група) та рівень модернізаційного стану сфери зайнятості (РСЗ) (3 група) (рис. 1).

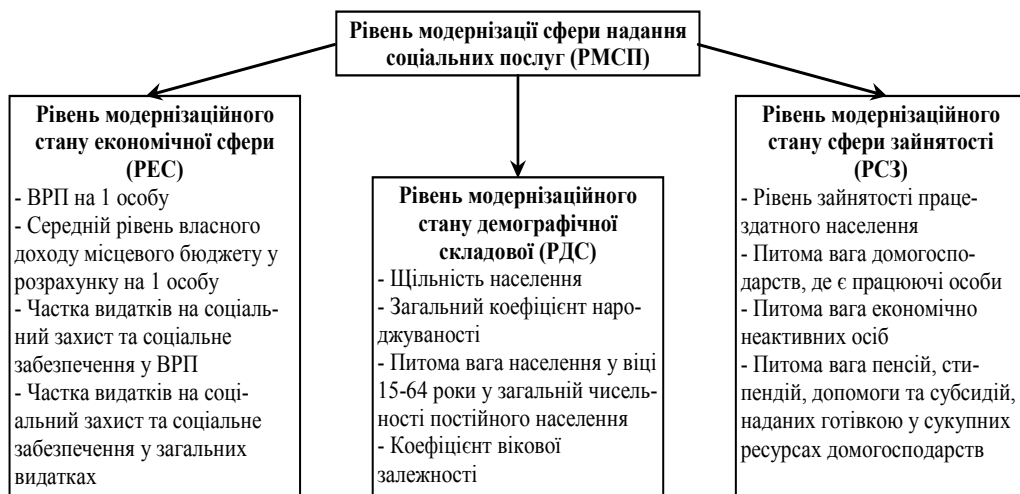

Рис. 1. Складові моніторингу рівня модернізації сфери надання соціальних послуг

Джерело: побудовано авторами.

На регіональному рівні узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки регіону є валовий регіональний продукт (ВРП) у розрахунку на одну особу.

За даними Державної служби статистики України [3], у 2019 р. регіонами-лідерами за показником валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу були: м. Київ (320 885 грн), Полтавська (134 449 грн), Київська (123 267 грн), Дніпропетровська (122 379 грн) і Харківська (92 864 грн) області. До того ж м. Київ є беззмінним лідером за період з 2012 р., Полтавська область покращила свою позицію на 1 пункт, Київська та Харківська області – на 2 пункти. Дніпропетровська ж область втратила 2 пункти порівняно з 2012 р. в загальному рейтингу регіонів.

Регіонами-аутсайдерами за показником валового регіонального продукту на одну особу у 2019 р. визначено: Луганську (18 798 грн), Чернівецьку (46 136 грн), Закарпатську (48 861 грн), Донецьку (49 422 грн) та Тернопільську (54 833 грн) області. Водночас Закарпатська область не змінила своєї позиції в загальному рейтингу регіонів за період з 2012 р., Чернівецька та Тернопільська області піднялися на одну та три позиції відповідно. Луганська та Донецька ж області втратили 15 та 18 позицій відповідно за зазначений період.

Варто також зауважити, що Запорізька область упродовж 2012-2019 рр. стабільно займає шосту позицію в загальному рейтингу регіонів за показником валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу.

Порогове значення валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу між регіонами-лідерами та регіонами-аутсайдерами у 2019 р. відрізнялося у 7,2 раза. Якщо врахувати ще й рівень м. Києва, то ці відмінності становитимуть близько 17 разів, а частка регіонів, що мають показники, які є нижчими порівняно із середньодержавними, перевищила 80%. Це є свідченням того, що державна політика регіонального розвитку не приносить бажаних результатів щодо вирівнювання регіонального ландшафту України.

За показником питомої ваги видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення у валовому регіональному продукті за період 2012-2019 рр. найвищі позиції посіли Чернівецька (5,2%), Рівненська (5,8%), Закарпатська (5,7%), Тернопільська (5%) та Івано-Франківська (4,7%) області. Найнижчим цей показник виявився у м. Київ (0,9%), Дніпропетровській (1,9%), Полтавській (2,1%), Донецькій (2,3%), Київській (2,3%) та Запорізькій (2,5%) областях [3; 4, с. 196-294; 5, с. 201-300].

Відчутно втратили свої позиції за період 2012-2019 рр. Вінницька (3 пункти) та Волинська (4 пункти) області. Натомість Івано-Франківська, Луганська та Сумська області додали в загальному рейтингу регіонів 4, 10 та 3 позиції відповідно.

Перші п'ять позицій за показником питомої ваги видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення у загальних видатках регіону у 2019 р. посідають Рівненська (24,4%), Черкаська (22,8%), Чернівецька (22,5%), Волинська (22,4%) та Івано-Франківська (21,9%) області. Найнижча питома вага видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення спостерігається в загальних видатках м. Києва (13,3%), Дніпропетровської (15,3%), Запорізької (15,9%), Одеської (17,1%) та Донецької (17,5%) областей.

У середньому за період 2012-2018 рр. значення зазначеного показника зросло по країні на 4%. Скорочення видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення спостерігалось лише в Закарпатській (на 1,1%) та Одеській (на 4,7%) областях. Найбільший приріст видатків зареєстровано в Черкаській (на 9,2%), Чернігівській (на 8,1%) та Сумській (на 7,9%) областях.

Кардинально змінюється ситуація у 2018-2019 рр. Питома вага видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення в загальних видатках регіонів у середньому зменшується на 8%. Найвідчутніше показник скоротився у Тернопільській (на 11,7%), Сумській (на 11,1%), Чернігівській (10,4%), Полтавській (на 10,2%), Вінницькій (на 10,2%) та Івано-Франківській (на 10,1%) областях.

Лише м. Київ та Одеська область скоротили зазначені видатки менше ніж на 2%.

Розглянемо показник середнього рівня власних доходів у розрахунку на одну особу у 2019 р. Регіонами з найвищим рівнем стали м. Київ (16 400,7 грн), Дніпропетровська (9927,1 грн), Київська (9624 грн), Полтавська (9355,6 грн) і Запорізька (7997,4 грн) області. Найнижчі п'ять позицій у загальному рейтингу регіонів посіли Луганська (1801 грн), Донецька (3533,4 грн), Чернівецька (4348,1 грн), Закарпатська (4778,6 грн) і Тернопільська (4895 грн) області [4, с. 193; 5, с. 193].

Серед усіх регіонів України за період 2012-2019 рр. негативну динаміку має лише Луганська (-231,2 грн) область.

Базовим критерієм у блоці оцінювання рівня модернізаційного стану демографічної складової є щільність населення, що є середнім показником кількості людей, які проживають на квадратному кілометрі (км²) площі суші. Регіональна щільність населення базується на припущенні рівномірної щільності на всій території. Однак для більшості регіонів характерним є широкий спектр різних видів використання земель за межами житлових забудов (наприклад: сільське господарство, ліси, заводи, офіси та торгові площі, транспортна інфраструктура, невикористані та покинуті території). Тому навіть у межах окремих регіонів можуть бути значні відмінності в щільності населення [6].

У 2019 р. середня щільність населення України становила 69,56 людини на км², проте цей показник мав тенденцію до скорочення у 2012-2019 рр. на 5,69 особи на км².

Лідером за щільністю населення протягом періоду, що аналізується, залишається м. Київ з показником 3480,28 людини на км² у 2019 р. Також до лідерів можна віднести Донецьку (156,62), Львівську (114,68), Чернівецьку (111,33) та Дніпропетровську (100,11) області. Найнижчий показник щільності населення у 2019 р. спостерігався в Чернігівській (31,26), Херсонській (36,41), Кіровоградській (38,19), Житомирській (40,93) і Сумській (45,28) областях [7, с. 15, с. 30].

Найвідчутнішого зниження рівня просторового заселення за період 2012-2019 рр. зазнали Донецька (-8,53 особи на км²), Луганська (-4,17 особи на км²) та м. Київ (-5,14 особи на км²). Менш ніж на одну особу на км² скорочення відбулося у Волинській (0,31), Закарпатській (0,69), Івано-Франківській (0,74), Рівненській (0,23), Чернівецькій (0,17) та Одеській (0,37) областях.

Перед багатьма країнами, як перед розвиненими, так і країнами, що розвиваються, постала проблема старіння населення. Передусім це пов'язане з тим, що тривалість життя зростає, а показники народжуваності постійно знижуються. Середня тривалість життя серед країн-членів Європейського Союзу (як серед жінок, так і серед чоловіків) зросла на понад 10 років порівняно з початком 1960-х років. Тим часом кількість народжених дітей знижується – із середнього значення для країн-членів ЄС 2,5 дитини на одну жінку в 1960 р. до трохи менш ніж 1,6 дитини на одну жінку сьогодні. Водночас значенням показника народжуваності, що вважається необхідним для збереження кількості населення у довготривалій перспективі за відсутності міграції, є 2,1 дитини на одну жінку [8].

Регіонами з найвищим показником народжуваності у 2019 р. були м. Київ (11), Рівненська (10,7), Закарпатська (10,4), Волинська (10,1) та Чернівецька (9,2) області. Найгірша ситуація з народжуваністю виявлена в Луганській (2,33), Донецькій (3,52), Сумській (6), Чернігівській (6,1) та Черкаській (6,4) областях [9].

Позитивна динаміка за період 2012-2019 рр. в загальному рейтингу регіонів спостерігається у Вінницькій (+2 позиції), Запорізькій (+2 позиції), Львівській (+2 позиції), Полтавській (+3 позиції), Харківській (+4 позиції), Херсонській (+2 позиції) та Хмельницькій (+2 позиції) областях. Натомість Житомирська область втратила три позиції за визначений період [9, с. 50; 10, с. 59].

У середньому по країні відбулося значне скорочення загального коефіцієнта народжуваності – з 11,4 у 2012 р. до 8,1 у 2019 р.

Зниження цих показників не лише вказує на погіршення рівня добробуту та якості життя населення, але й впливає на вікову структуру населення.

Разом із збільшенням тривалості життя зниження рівня народжуваності зумовлює різке старіння населення.

Вікова структура країн-членів ЄС зазнала значних змін, які продовжаться у майбутньому – середній вік населення зріс із 38,3 роки у 2001 р. до 42,8 роки у 2017 р. У 2004 р., уперше за історію, людей похилого віку (65 років і старше) в ЄС було стільки ж, скільки і дітей (0-14 років). Працездатне населення (15-64 роки) вперше зазнало скорочення у 2010 р. та, як очікується, продовжить своє скорочення до 2060 р. [11].

Аналізуючи показник питомої ваги населення у віці 15-64 роки в загальній чисельності постійного населення України у 2019 р., можна виокремити регіоні-лідери за цим показником: Харківська (69,28%), Львівська (68,81%), Івано-Франківська (68,69%), Сумська (68,6%) та Тернопільська (68,56%) області. Найменша чисельність населення зазначеної вікової групи була в Кіровоградській (66,68%), Чернігівській (66,78%), Вінницькій (66,79%), Житомирській (66,91%) та Рівненській (67%) областях [9, с. 41].

Значно покращили свої позиції за зазначеним показником за період 2012-2019 рр. Івано-Франківська (+13 позицій), Львівська (+9 позицій) і Тернопільська (+12 позицій) області. Натомість Дніпропетровська область втратила 5 позицій у загальному рейтингу регіонів, Донецька – 9, Запорізька – 9, Кіровоградська – 6, Луганська – 7, Херсонська – 4, а Одеська область – 11 позицій порівняно з іншими регіонами. З першої позиції у 2012 р., втративши п'ять позицій, змістилося і м. Київ, зайнявши лише шосте місце в загальному рейтингу у 2019 р. [9, с. 41; 12, с. 35].

У середньому по країні за період 2012-2019 рр. питома вага населення у віці 15-64 роки в загальній чисельності постійного населення скоротилася на 2,32%, що підтверджує світові тенденції щодо вікової структури населення.

Важливим показником вікової структури населення є демографічне навантаження, що пов'язаний з кількістю осіб, які, імовірно, будуть «залежними» від підтримки інших – діти та особи похилого віку від осіб працездатного віку, які здатні надавати таку підтримку. Загальне демографічне навантаження є складаним показником демографічного навантаження дітьми (0-14 років) та особами похилого віку (65 років і старші).

У 2001 р. в країнах-членах ЄС на кожну дитину або особу похилого віку припадало близько двох осіб працездатного віку. Водночас на кожну людину у віці 65 років і старше припадало більш ніж 4 особи працездатного віку, а на кожну дитину – 4 особи працездатного віку. У 2017 р. ситуація дещо змінилася, а співвідношення набуло такого вигляду: 7 осіб працездатного віку на двох осіб похилого віку та більш ніж 4 особи працездатного віку на кожну дитину [8].

Як стає зрозумілим, зростало не лише загальне демографічне навантаження, а відбувся нахил до збільшення кількості осіб похилого віку проти кількості дітей, які перебувають на утриманні та у майбутньому мають стати працездатним населенням.

Загальне демографічне навантаження в Україні також зростає – з 42,5% у 2012 р. до 48% у 2019 р. [10, с. 51; 9, с. 44].

Аналізуючи загальне демографічне навантаження за регіонами України, варто зазначити, що цей показник є своєрідним дестимулятором рівня модернізаційного стану сфери надання соціальних послуг.

Найменше демографічне навантаження на населення у віці 15-64 роки у 2019 р. було зафіксоване в Харківській (44,9%), Львівській (45,6%), Івано-Франківській (45,7%), Тернопільській (45,7%), Запорізькій (45,8%) областях. Найгіршим цей показник виявився в Кіровоградській (50,3%), Чернігівській (50,2%), Вінницькій (49,8%), Донецькій (49,8%), Житомирській (49,6%) і Хмельницькій (49,5%) областях.

Найбільшого зростання показник демографічного навантаження за період 2012-2019 рр. зазнали м. Київ (+10,3%), Луганська (+8,2%), Донецька (+7,8%), Запорізька (+7,1%) та Одеська (+7,1%) області. У Тернопільській області зростання зазначеного показника відбулося лише на 0,9%.

Найбільш вагомою групою показників для оцінювання рівня модернізаційного стану сфери надання соціальних є стан сфери зайнятості. Адже наявність високопродуктивних робочих місць, мотивація до їх створення на засадах інноваційності має стати лейтмотивом реформи децентралізації владних повноважень.

Середній рівень зайнятості серед працездатного населення України у 2019 р. становив 58,2%, що на 1,5% нижче, ніж відповідний рівень 2012 р., проте на 1,1% вище, ніж рівень 2018 р. [7, с. 58; 13, с. 70].

Беззмінним лідером у загальному рейтингу регіонів за визначеним показником у 2012-2019 рр. залишається м. Київ – 63,1%. Також до регіонів-лідерів за рівнем зайнятості працездатного населення можна віднести Харківську (62,1%), Сумську (59,8%), Дніпропетровську (59,5%), Київську (59,3%) та Черкаську (59,3%) області. Серед регіонів з найнижчим рівнем зайнятості працездатного населення віднесено Волинську (50,9%), Донецьку (50,9%), Тернопільську (53,8), Закарпатську (55,4%), Кіровоградську (55,6%) та Полтавську (56,6%) області.

Значного зниження у загальному рейтингу регіонів України за період 2012-2019 рр. зазнали Волинська (-12 пунктів), Донецька (-15 пунктів), Запорізька (-9 пунктів), Полтавська (-8 пунктів) та Хмельницька (-5 пунктів) області. Водночас значно підвищили свої позиції Київська (+5 пунктів), Луганська (+6 пунктів), Херсонська (+5 пунктів) та Чернівецька (+10 пунктів) області.

Стратегія зайнятості ЄС-2020, що є відповіддю на загрозу економічному зростанню та соціальній державі протягом найближчих десятиліть унаслідок старіння населення та зменшення серед населення працездатної його частки, спрямована на досягнення 75% рівня зайнятості для населення у віці 20-64 роки.

Хоча кілька держав-членів вже досягли цільового рівня зайнятості і навіть фіксували рівень зайнятості вищий за 80% (Швеція, Німеччина та Чеська республіка), інші країни, такі як Греція, Італія, Іспанія, Бельгія та Франція, все ще борються задля досягнення цієї мети [14].

Серед усіх домогосподарств України 66,2% становлять ті домогосподарства, у складі яких є працюючі особи, за період 2012-2019 рр. цей показник зріс на 1,9% [15, с. 23; 16, с. 20].

Найвищим зазначений показник у 2019 р. був у Закарпатській (82,7%), Івано-Франківській (77,2%), Чернівецькій (72,9%), Львівській (72,7%) областях та м. Києві (76,9%). Найменший відсоток домогосподарств, де є працюючі особи, припав на Луганську (54,7%), Кіровоградську (55,9%), Хмельницьку (56,9%), Вінницьку (57,9%) та Полтавську (59,5%) області.

Негативна тенденція у загальному рейтингу регіонів за значенням зазначеного показника у 2012-2019 рр. спостерігалася в Донецькій (-13 позицій), Луганській (-11 позицій) та Кіровоградській (-4 позиції) областях. Позитивну ж динаміку продемонстрували Рівненська (+8 позицій), Івано-Франківська (+6 позицій) та Тернопільська (+5 позицій) області.

Міжнародна організації праці (МОП) визначає людину економічно неактивною, якщо вона не є частиною робочої сили, що означає – особа не є ані працевлаштованою, ані безробітною. Тобто це людина, яка не працює та не шукає роботу, але є придатною до праці. Неактивне населення є доволі широкою категорією, яка може включати, наприклад, студентів, пенсіонерів і домогосподарок, за умови, що вони не працюють і не зареєстровані як безробітні [14].

Показник питомої ваги економічно неактивного населення віднесено до показників-дестимуляторів рівня модернізаційного стану сфери надання соціальних послуг.

Загалом по Україні частка економічно неактивного населення у 2019 р. становить 36,6% загальної кількості працездатних осіб. Якщо за період 2012-2018 рр. цей показник зріс на 1,9% (з 35,5% у 2012 р. до 37,4% у 2018 р.), то у 2018-2019 рр. спостерігалася тенденція до зниження частки економічно неактивного населення на 0,8% [7; 13, с. 20].

Найменша частка економічно неактивних осіб у 2019 р. зареєстрована в Луганській (33%) області, м. Київ (33%), Чернігівській (34,4%), Харківській (34,6%) та Херсонській (34,8%) областях. Найвищі ж значення цього показника припали на Волинську (43,1%), Донецьку (41,1%), Тернопільську (40,2%), Закарпатську (39,1%) та Івано-Франківську (39%) області.

Відчутно втратили свої позиції в загальному рейтингу регіонів за період 2012-2019 рр. Волинська (-12 позицій), Донецька (-15 позицій), Рівненська (-8 позицій), Хмельницька (-8 позицій) і Дніпропетровська (-6 позицій) області. Значна позитивна динаміка зафіксована для Луганської (+16 позицій) і Херсонської (+7 позицій) областей.

Останнім показником, що аналізується в блоці оцінювання рівня модернізаційного стану сфери зайнятості, є частка пенсій, стипендій та субсидій, наданих готівкою, у сукупних ресурсах домогосподарств, що також є показником-дестимулятором.

За результатами аналізу серед регіонів України з найменшою часткою зазначеного показника у 2019 р. виокремлено Одеську (15,3%), Львівську (16,1%), Закарпатську (16,5%), Івано-Франківську (17,2%) області та м. Київ (16,6%). Найбільша частка пенсій, стипендій та субсидій, наданих готівкою, у сукупних ресурсах домогосподарств виявлена в Донецькій (28,2%), Луганській (26,8%), Полтавській (26%), Сумській (25,9%) та Чернігівській (25,5%) областях [7, с. 159].

Загалом по регіонах за період 2012-2019 рр. цей показник скоротився на 17,6% в Івано-Франківській, на 15,7% у Тернопільській, на 13,6% у Рівненській областях, зниження на понад 12% відбулося у Вінницькій, Волинській, Закарпатській, Львівській і Хмельницькій областях. Найменше скорочення частки пенсій, стипендій та субсидій, наданих готівкою, у сукупних ресурсах домогосподарств відбулося в Донецькій (-1,6%) та Запорізькій (-3,7%) областях.

Узагальнюючі результати моніторингу базових показників, що впливають на процеси надання соціальних послуг, у розрізі регіонів України наведено в табл. 1.

Висновки. Сформована для оцінювання рівня модернізації сфери надання соціальних послуг система індикаторів містить три групи показників: рівень модернізаційного стану економічної сфери, рівень модернізаційного стану демографічної складової та рівень модернізаційного стану сфери зайнятості.

За результатами аналізу основних показників, що впливають на процеси надання соціальних послуг, у розрізі регіонів України виявлено регіони-лідери, що мають 50% і більше значень показників (серед усіх груп показників) високих і вищих за середні (28% загальної кількості регіонів): Закарпатська (67%), Івано-Франківська (67%), Львівська (75%), Одеська (58%), Харківська (75%), Чернівецька (58%) області та м. Київ (83%). Водночас виявлено, що 56% загальної кількості регіонів мають 50% і більше показників зі значеннями «низькі» та «нижче за середнє». Серед них Вінницька (58%), Волинська (67%), Донецька (83%), Житомирська (58%), Запорізька (50%), Кіровоградська (50%), Луганська (50%), Полтавська (58%), Рівненська (50%), Сумська (58%), Тернопільська (58%), Хмельницька (50%), Черкаська (50%) та Чернігівська (58%) області.

Таблиця 1

Оцінювання рівня індикаторів, що характеризують рівень модернізації сфери надання соціальних послуг за регіонами України у 2019 р.

Індикатори	Група 1				Група 2				Група 3			
	Показники				Показники				Показники			
Області	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Вінницька	↑	С	↓	↑	↓	↓	Н	Н	С	Н	С	↓
Волинська	↓	↑	В	↓	↓	В	С	↓	Н	↓	Н	↓
Дніпропетровська	В	Н	Н	В	В	↓	С	С	В	↓	↓	С
Донецька	Н	Н	Н	Н	В	Н	С	Н	Н	↓	Н	Н
Житомирська	↓	↑	↑	↓	Н	С	Н	Н	С	↓	↓	↑
Закарпатська	Н	В	↑	Н	↑	В	↑	↑	Н	В	Н	В
Запорізька	↑	Н	Н	В	↓	↓	С	В	С	↓	↓	↑
Івано-Франківська	↓	В	В	↓	↑	↑	В	В	↓	В	Н	В
Київська	В	Н	↓	В	↓	С	С	С	В	↑	С	↓
Кіровоградська	↑	С	↑	↑	Н	↓	Н	Н	Н	Н	↑	С
Луганська	Н	↑	↓	Н	↑	Н	С	С	С	Н	В	Н
Львівська	↑	С	↓	↑	В	↑	В	В	↓	В	↑	В
Миколаївська	↑	С	С	↓	↓	↓	С	С	↑	С	↓	↓
Одеська	↑	↓	Н	↑	↑	↑	С	↓	С	↑	↑	В
Полтавська	В	Н	↓	В	↓	↓	С	С	Н	Н	С	Н
Рівненська	↓	В	В	↓	↓	В	Н	↓	С	↑	С	↓
Сумська	↓	С	↑	↓	Н	Н	В	↑	В	↓	↓	Н
Тернопільська	Н	В	↑	Н	↑	↓	В	В	Н	↓	Н	↓
Харківська	В	↓	↓	↑	↑	↓	В	В	В	↑	В	↑
Херсонська	↓	↑	С	↓	Н	С	С	С	С	↓	В	↓
Хмельницька	↓	↑	↑	↓	↓	С	С	Н	↓	Н	↑	↑
Черкаська	↑	С	В	↓	↓	Н	С	↓	В	↓	↓	↑
Чернівецька	Н	В	В	Н	В	В	↑	В	С	В	С	↓
Чернігівська	↑	С	↑	↓	Н	Н	Н	Н	С	↓	В	Н
м. Київ	В	Н	Н	В	В	В	↑	↑	В	В	В	В

Примітка: В – значення показника високе; Н – значення показника низьке; С – значення показника середнє; ↑ – значення показника вище за середнє; ↓ – значення показника нижче за середнє.

Джерело: складено авторами.

Рівень модернізаційного стану економічної сфери сприятиме підвищенню ефективності управління ресурсами соціального захисту щодо модернізації принципів фінансування – розширення частки приватних коштів, зростання фінансування соціальних програм на основі накопичувального принципу, підвищення монетизації та адресності соціальної допомоги.

Без оцінювання рівня модернізаційного стану демографічної складової неможливе визначення цільових груп сфери надання соціальних послуг та окреслення найбільш пріоритетних напрямів її розвитку.

Ураховуючи світові тенденції зміни демографічної структури населення, розвиток цифрової економіки тощо, моніторинг та своєчасне корегування модернізаційного стану соціальної сфери регіонів дозволять поступально змінювати пропорції робочої сили, фінансову стабільність системи соціальних гарантій, сприяти інклюзивному просторовому розвитку продуктивних сил регіонів України.

Список використаних джерел

1. Зайцева Л. М., Сergyogin С. М., Антонов В. В. та ін. *Методологічні підходи до визначення проблемних територій та напрямів регулювання їх подальшого розвитку*: монографія / ДРІДУ НАДУ при Президентів України. Д., 2003. 144 с.

2. Employment, Social Affairs & Inclusion. *European Commission*: Website. 2020. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=794&langId=en>
3. Валовий регіональний продукт (2004-2019). *Державна служба статистики України*: сайт. 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sestr.htm
4. *Бюджет України 2019*: стат. зб. Київ: Міністерство фінансів України, 2020. 297 с.
5. *Бюджет України 2014*: стат. зб. Київ: Міністерство фінансів України, 2015. 308 с.
6. Population and population change statistics. *Eurostat Statistics Explained*: Website. 2020. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_and_population_change_statistics#EU-27_population_continues_to_grow
7. *Регіони України 2019. Частина I*: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2019. 309 с.
8. Eatock D., Margaras V., Zamfir I., Orav A. *Demographic outlook for the European Union 2019*. EPRS, 2019. 40 p. DOI: <https://doi.org/10.2861/061378>
9. *Населення України за 2019 рік*: демографічний щорічник. Київ: Державна служба статистики України, 2020. 191 с.
10. *Населення України за 2012 рік*: демографічний щорічник. Київ: Державна служба статистики України, 2013. С. 449.
11. Population statistics at regional level. *Eurostat Statistics Explained*: Website. 2020. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_statistics_at_regional_level#Population_change
12. *Населення України за 2018 рік*: демографічний щорічник. Київ: Державна служба статистики України, 2019. 180 с.
13. *Робоча сила України 2019*: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2020. 194 с.
14. Koule-Seidl R. *Activation of the inactive: PES initiative to support the activation of inactive groups*. Brussels: European Commission, 2020.
15. *Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2019 році*: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2019. 88 с.
16. *Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2012 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України)*: стат. зб. Київ: Державна служба статистики України, 2012. 81 с.
17. Бутко М. П. *Архітектура конкурентоспроможності регіонів України в контексті євроінтеграції*: монографія. Київ: АМУ, 2016. 452 с.
18. *Стале ендегенне зростання регіонів України в умовах децентралізації*: монографія / ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; ред. І. З. Сторонянська. Львів, 2019. 501 с.

References

1. Zaytseva, L. M., Serohin, S. M., & Antonov, V. V., et al. (2013). Metodolohichni pidkhody do vyznachennya problemnykh terytoriy ta napryamy rehulyuvannya yikh podal'shoho rozvytku [Methodological approaches to the definition of problem areas and areas of regulation of their further development]. D.: Dnipropetrovsk Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine. [in Ukrainian].
2. Employment, Social Affairs & Inclusion (2020). *European Commission*: Website. Retrieved from <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=794&langId=en>
3. Valovyy regional'nyy produkt (2004-2019) [Gross regional product (2004-2019)] (2020). *State Statics Service of Ukraine*: Website. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sestr.htm [in Ukrainian].
4. *Budzhety Ukrainy 2019 [Budget of Ukraine 2019]*: Statistical publication. Kyiv: Ministry of Finance of Ukraine. [in Ukrainian].
5. *Budzhety Ukrainy 2014 [Budget of Ukraine 2014]*: Statistical publication. Kyiv: Ministry of Finance of Ukraine. [in Ukrainian].
6. Population and population change statistics (2020). *Eurostat Statistics Explained*: Website. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_and_population_change_statistics#EU-27_population_continues_to_grow
7. *Rehiony Ukrainy 2019. Chastyna I [Regions of Ukraine 2019. Part I]*: Statistical publication (2019). Kyiv: State Statics Service of Ukraine. [in Ukrainian].
8. Eatock, D., Margaras, V., Zamfir, I., & Orav, A. (2019). *Demographic outlook for the European Union 2019*. DOI: <https://doi.org/10.2861/061378>
9. *Naselennya Ukrainy za 2019 rik [The population of Ukraine in 2019 year]*: Demographic yearbook (2019). Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. [in Ukrainian].
10. *Naselennya Ukrainy za 2012 rik [The population of Ukraine in 2012 year]*: Demographic yearbook (2013). Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. [in Ukrainian].
11. Population statistics at regional level (2020). *Eurostat Statistics Explained*: Website. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_statistics_at_regional_level#Population_change

12. *Naselelnya Ukrayiny za 2018 rik [The population of Ukraine in 2018 year]: Demographic yearbook (2019)*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. [in Ukrainian].
13. *Robocha syla Ukrainy 2019 [The labor force of Ukraine 2019]: Statistical publication (2020)*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. [in Ukrainian].
14. Koule-Seidl, R. (2020). *Activation of the inactive: PES initiative to support the activation of inactive groups*. Brussels: European Commission.
15. *Sotsial'no-demografichni kharakterystyky domohospodarstv Ukrayiny u 2019 rotsi [Socio-demographic characteristics of Ukrainian households in 2019]: Statistical publication (2019)*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. [in Ukrainian].
16. *Sotsial'no-demografichni kharakterystyky domohospodarstv Ukrayiny u 2012 rotsi (za danymy vybirkovoho obstezhennya umov zhyttya domohospodarstv Ukrayiny) [Socio-demographic characteristics of Ukrainian households in 2012 (according to a sample survey of living conditions of households in Ukraine)]: Statistical publication (2012)*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. [in Ukrainian].
17. Butko, M. P. (2016) *Arkhitektonika konkurentospromozhnosti rehioniv Ukrayiny v konteksti yevrointehratsiyi [Architectonics of competitiveness of the regions of Ukraine in the context of European integration]*. Kyiv: AMU. [in Ukrainian].
18. Storonyanska, I. Z. (Ed.) (2019). *Stale endohenne zrostantnya rehioniv Ukrainy v umovakh detsentralizatsiyi [Sustainable endogenous growth of regions of Ukraine in the conditions of decentralization]*. Lviv: Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

Butko M. P., Koval K. P. Indicators to monitor the state of modernization of the regional social services provision system under decentralization.

Ukraine's strategic course for integration into the European community requires efficient management decisions at both the national and regional levels, the use of existing economic capacity, and gaining competitive advantages in all public development domains. Accordingly, the importance of the social component is constantly growing due to the fact that the existence of the state is closely linked to the extent to which it meets the needs of the general population. Increasingly, governments of different countries face the need to modernize social models in order to achieve reasonable, sustainable, and comprehensive development of the state as a whole and each of its regions individually. The article forms a system of indicators that characterize the level of modernization of social services and impact the processes of sustainable development. In the course of the research conducted across the regions of Ukraine, the basic indicators influencing the process of providing social services were summarized, and the leading regions and those that need special attention were identified. In addition, the need for constant monitoring of the components of the social services modernization level is justified. The efficiency of the state regional policy aimed at solving social problems and ensuring the achievement of appropriate living standards, etc. depends on comprehensive consideration of the systemic action of a set of social factors that determine it, and the use of a complete and representative system of indicators to assess this area at the level of economic development. The system of indicators to assess the real state of social services will help to improve resource management to modernize funding principles, clearly define target groups in this domain, and outline the most priority areas of its development, progressive changes in the proportion of labor, and inclusive spatial development of productive forces of Ukraine.

Keywords: regional policy, modernization state, regional development, social services, demographic component of regional development, sphere of employment.

Бутко Микола Петрович – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, завідувач кафедри менеджменту та державної служби Національного університету «Чернігівська політехніка» (e-mail: butko.mykola@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4349-1298>).

Butko Mykola Petrovych – Dr.Sci. (Econ.), Prof., Head of the Department of management and public service of the Chernihiv Polytechnic National University.

Коваль Крістіна Павлівна – аспірант кафедри менеджменту та державної служби Національного університету «Чернігівська політехніка» (e-mail: kristy80kv@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3796-6653>).

Koval Kristina Pavliuna – Postgraduate of the Department of management and public service of the Chernihiv Polytechnic National University.

Надійшло 04.06.2021 р.